

Katalog wymagań programowych na poszczególne stopnie szkolne

Historia i społeczeństwo

kl. V

.....
(przedmiot)

.....
(klasa)

Stopień	<p>Program:</p> <hr/> <p>Wymagania szczegółowe</p> <p>Uczeń:</p>
Dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, co to jest wiek. • Umie określić na podstawie daty rocznej wiek. • Potrafi uporządkować chronologicznie 3 najważniejsze wydarzenia z historii Polski do 1795 roku. • Wie, czym zajmowali się w średniowieczu: rycerze i zakonnicy. • Umie na podstawie rysunku nazwać elementy średniowiecznego miasta. • Odczytuje z mapy umieszczonej w podręczniku nazwy najważniejszych plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie w X wieku. • Wie, skąd pochodzi nazwa Polska. • Wie, kim byli: Mieszko I, Bolesław Chrobry, Kazimierz Wielki. • Zna daty: 966, 1000, 1364 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu. • Zna pojęcia: dynastia, średniowiecze, unia, monarchia. • Potrafi na osi czasu zlokalizować: czasy prehistoryczne, starożytność, średniowiecze. • Potrafi wskazać na mapie: Kraków, Warszawę. • Zna daty: 1410, 1492, 1795 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu. • Zna pojęcia: dynastia, unia, odrodzenie, oświecenie, reformacja, monarchia, republika, rozbiory. • Potrafi na osi czasu zlokalizować: średniowiecze, renesans, oświecenie. • Potrafi wskazać na mapie: Kraków, Warszawę, Wilno, ziemie polskie pod zaborami, Stany Zjednoczone, Francję.
Dostateczny	<p>Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę dopuszczającą oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie, co to jest era. • Posługuje się następującymi pojęciami: monarchia, republika, żak, gotyk,

senior, wasal.

- Opowiada legendę o palczatkach państwa polskiego.
- Wymienia narzędzia rolnicze używane przez Słowian.
- Umie wskazać na mapie cztery plemiona polskie zamieszkujące poszczególne ziemie.
- Zna daty: 1025, 1226, 1320, 1370, 1385, 1411 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.
- Potrafi na podstawie ilustracji opisać wygląd słowiańskiego grodu.
- Określa okoliczności, w jakich doszło do chrztu Polski.
- Wie, kim byli: Bolesław Krzywousty, Konrad Mazowiecki, św. Wojciech, Otton III,
- Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło, Jadwiga, Zygmunt Stary,
- Zygmunt August, Mikołaj Rej, Jan Kochanowski.
- Wyjaśnia znaczenie terminów: relikwie, koronacja.
- Opisuje przebieg zjazdu gnieźnieńskiego.
- Ocenia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego w historii państwa polskiego.
- Wyjaśnia znaczenie terminów: styl romański, styl gotycki, skryptorium, rozeta, rycerz, paż, giermek, mieszczanin.
- Wymienia surowce budowlane, których używano w średniowieczu.
- Potrafi opisać turniej rycerski.
- Określa funkcję, jaką pełniły zamki w średniowieczu.
- Wymienia cechy idealnego rycerza.
- Odnajduje na mapie w podręczniku Pomorze Gdańskie, Wielkopolskę, Mazowsze, Małopolskę.
- Wymienia osiągnięcia trzy Kazimierza Wielkiego.
- Wyjaśnia, dlaczego Kazimierz uzyskał przydomek Wielki.
- Posługuje się następującymi pojęciami: stan, sejm walny, wolna elekcja, przywilej, konstytucja, manufaktura, szlachta, renesans, humanizm, folwark, pańszczyzna.
- Umie wskazać na mapie: Krewa, tereny odkryte podczas wielkich odkryć geograficznych, Grunwald, Wiedeń.
- Przedstawia przebieg bitwy pod Grunwaldem.

	<ul style="list-style-type: none"> • Zna daty: 1498, 1519 – 21, 1569, 1517, 1569 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu. • Wie, kim byli: Vasco da Gama, Ferdynand Magellan, Marcin Luter, Leonardo da Vinci, • Zygmunt August, Mikołaj Kopernik, Jan III Sobieski, Henryk Walezy, Stefan Czarniecki, • Tadeusz Kościuszko, Wolter, Monteskiusz. • Tłumaczy, na czym polegała teoria Mikołaja Kopernika. • Przedstawia skład sejmu walnego. • Wymienia różne grupy tworzące stan szlachecki. • Wymienia postanowienia unii lubelskiej. • Wymienia państwa, którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII wieku i wskazuje je na mapie. • Opisuje na podstawie ilustracji uzbrojenie husarza. • Omawia reformy Sejmu Wielkiego. • Wymienia główne postulaty Konstytucji 3 maja. • Wymienia państwa, które dokonały rozbiorów Polski. • Określa przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego. • Wskazuje role kosynierów w walkach powstańczych. • Umie wymienić najważniejsze odkrycia i wynalazki XVII i XVIII wieku.
Dobry	<p>Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę dostateczną oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podaje imiona i nazwiska autorów średniowiecznych kronik zawierających legendy o początkach państwa polskiego. • Charakteryzuje wierzenia mieszkańców ziem polskich przed przyjęciem chrztu. • Potrafi opisać przyczyny przyjęcia chrztu. • Określa, jaka rolę ogrywali duchowni w państwie Mieszka I. • Wskazuje na mapie w podręczniku Gdańsk, Gniezno, ziemie Prusów oraz biskupstwa utworzone w Polsce. • Określa skutki misji i męczeńskiej śmierci Wojciecha. • Potrafi przedstawić dokonania Mieszka I, Bolesława Chrobrego, Bolesława Śmiałego, • Bolesława Krzywoustego, Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego.

- Zna i ocenia wzorzec osobowy rycerza.
- Umie opisać życie zakonne.
- Potrafi opisać proces powstawania ksiąg i ich rozpowszechniania.
- Umie wskazać główne cechy gotyku.
- Porównuje styl romański i gotycki.
- Potrafi wyjaśnić zwroty: benedyktyńska praca, przeczytać książkę od deski do deski.
- Tłumaczy, na czym polegały turnieje rycerskie.
- Odróżnia na podstawie ilustracji budynki zbudowane w stylu romańskim i gotyckim.
- Stosuje pojęcia: skryptorium, pergamin, uniwersytet, paż, giermek, hołd lenny.
- Wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski.
- Wyjaśnia, jakie znaczenia miało dla Polski utrata Pomorza Gdańskiego.
- Potrafi wyjaśnić sens powiedzenia: Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną.
- Zna daty: 1343, 1411, 1466 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.
- Potrafi przedstawić dokonania Stanisława Augusta Poniatowskiego.
- Potrafi opisać okoliczności unii polsko – litewskiej w Krewie i w Lublinie.
- Tłumaczy, jakie znaczenie miało dla Polski ponowne przyłączenie Pomorza Gdańskiego.
- Umie wymienić główne ośrodki i osiągnięcia renesansu.
- Stosuje pojęcia: patrycjat, plebs, monarchia absolutna, kmiecie, zagrodnicy, komornicy, pospólstwo, terror, artykuły henrykowskie, demokracja szlachecka, heliocentryzm, husaria, racjonalizm.
- Wymienia głównych odkrywców i ich dokonania.
- Wskazuje na mapie lądy i trasy, które przebyli Bartłomiej Diaz, Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan.
- Umie wskazać przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych.
- Określa, czym charakteryzowała się epoka renesansu.
- Wymienia co najmniej dwa dzieła sztuki renesansowej.
- Potrafi wyjaśnić twierdzenie Rzeczpospolita szlachecka.
- Określa znaczenie, jakie miało dla Rzeczpospolitej wprowadzenie wolnej elekcji.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tłumaczy, co gwarantowały szlachcie zapisy konfederacji warszawskiej. • Opowiada, jaka rolę odegrał Stefan Czarniecki w wojnie ze Szwedami. • Określa skutki zwycięstwa polskiego pod Wiedniem. • Wymienia przyczyny słabości i upadku Polski w XVIII wieku, dzieląc je na wewnętrzne i zewnętrzne. • Wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą w czasie I i II rozbioru. • Wymienia działaczy, którzy dążyli do przeprowadzenia reformy państwa polskiego. • Tłumaczy, dlaczego Tadeusz Kościuszko wydał Uniwersał Połaniecki. • Wymienia miejsca głównych starć powstańców kościuszkowskich z armią rosyjską. • Wyjaśnia, dlaczego wielu myślicieli oświeceniowych krytykowało Kościół. • Tłumaczy, co spowodowało postęp nauki w epoce oświecenia. • Zna daty: 1489, 1573, 1569, 1655 – 1660, 1683, 1776, 1789 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu. • Umie wymienić najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja.
Bardzo dobry	<p>Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę dobrą oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Umie narysować uproszczone drzewo genealogiczne Piastów • Wyjaśnia, na czym polegał słowiański obrzęd postrzyżyn. • Porównuje przebieg współczesnych granic Polski z zasięgiem panowania Mieszka I, • korzystając z mapy w podręczniku oraz aktualnej mapy politycznej Europy. • Omawia plany Ottona III dotyczące utworzenia cesarstwa chrześcijańskiego. • Wskazuje na fotografiach przyporę, portal, rozetę. • Przedstawia informacje na temat zabytków romańskich i gotyckich znajdujących się jego miejscowości. • Podaje przykłady miejsc w Polsce, w których znajduje się zamek wzniesiony w średniowieczu lub ruiny tego typu budowli. • Przedstawia, jak zmieniały się metody produkcyjne wykorzystywane w średniowiecznym rolnictwie. • Porównuje wieś współczesną ze średniowieczną.

- Ocenia politykę Krzyżaków i działalność zakonu na podbitych ziemiach.
- Ocenia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Kazimierza Wielkiego.
- Zna okoliczności powstania Akademii Krakowskiej i jej organizację.
- Potrafi uporządkować chronologicznie najważniejsze wydarzenia z historii Polski.
- Określa, na podstawie drzewa genealogicznego dynastii Piastów i Andegawenów pokrewieństwo łączące przedstawicieli tych rodów.
- Porównuje przebieg dwóch wojen z Krzyżakami, które Polska prowadziła w XV wieku., oraz wskazuje na wynikające z tych konfliktów korzyści.
- Tłumaczy, jaki wpływ miały odkrycia geograficzne na wyobrażenia ludzi o świecie.
- Tłumaczy, jakie znaczenia dla krajów europejskich miały kolonie.
- Formułuje wnioski dotyczące niewolnictwa i wyraża swoją opinię na ten temat.
- Omawia wpływ wynalazku Jana Gutenberga na zmianę światopoglądu ludzi na przełomie epok średniowiecza i renesansu.
- Wskazuje na wpływy włoskie w Polsce ostatnich Jagiellonów.
- Wymienia charakterystyczne elementy architektury renesansowej.
- Porównuje, jaką rolę pełnił dawniej Zamek Królewski, z przeznaczeniem współczesnej siedziby prezydenta Polski.
- Tłumaczy, na czym polegała przemiana rycerstwa w stan szlachecki.
- Porównuje szlachecki sejm walny i współczesny parlament Polski.
- Wymienia przyczyny wzrostu gospodarczego znaczenia szlachty.
- Określa funkcję poszczególnych zabudowań wchodzących w skład folwarku szlacheckiego.
- Porównuje funkcjonowanie portów morskich w XVI i XXI wieku.
- Omawia prawa grup wyznaniowych we współczesnej Polsce.
- Wskazuje różnice między artykułami henrykowskimi a pacta conventa.
- Wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojsko polskie w XVII wieku.
- Porównuje zasięg terytorialny Rzeczypospolitej Obojga Narodów z granicami współczesnej Polski.
- Ocenia postawę Tadeusza Rejtana.
- Omawia skutki reformy oświaty w okresie stanisławowskim.

	<ul style="list-style-type: none"> • Porównuje Konstytucję 3 maja z obowiązującą obecnie konstytucją z 1997 roku. • Ocenia okoliczności, które spowodowały upadek Polski w XVIII wieku. • Opowiada o późniejszych losach Tadeusza Kościuszki. • Porównuje sztukę barokową i klasycystyczną. • Opowiada o rozwoju teatru i literatury w epoce baroku. • Umie wymienić główne osiągnięcia polskiego odrodzenia. • Umie wskazać na zmiany w ustroju Rzeczypospolitej i ocenić je. • Potrafi odnaleźć idee oświecenia we współczesności. • Umie uzasadnić, dlaczego dzień 3 maja jest świętem państwowym. • Wie, kim byli: Jan Gutenberg, Robespierre, Jan Kalwin, Kara Mustafa, Ludwik XVI. • Potrafi wytłumaczyć, dlaczego Targowica jest symbolem zdrady. • Potrafi porównać bitwy średniowieczne z bitwami XVII wieku.
Celujący	<p>Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zna pisemną relację Ibrahima ibn Jakuba dotyczącą państwa Mieszka I. • Omawia legendarne początki dynastii Piastów . • Przedstawia stanowisko historyków dotyczące pochodzenia przodków Mieszka I. • Porównuje przebieg granic współczesnej Polski i państwa Mieszka I . • Opowiada o współczesnym znaczeniu zjazdu gnieźnieńskiego. • Prezentuje postać świętego Wojciecha. • Zna rolę zakonów w czasach współczesnych . • Wie, jakie funkcje pełnią zamki w dzisiejszych czasach. • Przedstawia sposoby spędzania wolnego czasu przez mieszkańców wsi w średniowieczu. • Zna najważniejsze fakty z historii miasta rodzinnego w okresie średniowiecza. • Dostrzega negatywne skutki rozbitcia dzielnicowego. • Tłumaczy, w jakich okolicznościach powstał zakon krzyżacki. • Wie, dlaczego Konrad Mazowiecki sprowadził Krzyżaków do Polski. • Omawia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski.

- Wie, jakie skutki przyniosła Polsce utrata Pomorza Gdańskiego.
- Wymienia nazwy obszarów współczesnej Polski, na których można znaleźć ślady obecności Krzyżaków.
- Wie, kim byli templariusze i zna opowieść o ich legendarnym skarbie.
- Wie, kim byli Hernan Cortez i Francisco Pizarro .
- Wie, skąd współcześnie czerpiemy wiedzę o Wszechświecie.
- Zna teorie dotyczące tego, kto dotarł do Ameryki przed 1492 rokiem.
- Określa, jaki wpływ na rozwój sztuki renesansowej w Polsce miała kultura włoska.
- Porównuje funkcję Zamku Królewskiego na Wawelu za panowania Jagiellonów oraz
- współczesnego Pałacu. Prezydenckiego w Warszawie.
- Opisuje przebieg spławu wiślanego.
- Porównuje na przykładzie Gdańska funkcjonowanie portów morskich w XVI oraz XXI wieku .
- Porównuje wolną elekcję z wyborami prezydenckim we współczesnej Polsce.
- Charakteryzuje poszczególne grupy narodowościowe żyjące w państwie polsko-litewskim.
- Wymienia prawa grup wyznaniowych we współczesnej Polsce.
- Zna dzieła sztuki nawiązujące do wydarzeń z XVIII-wiecznej historii Rzeczypospolitej.
- Wie, kim była caryca Katarzyna II.
- Opowiada o losach Tadeusza Kościuszki po powstaniu w 1794 roku.
- Tłumaczy, co spowodowało ożywiony rozwój nauki w epoce oświecenia.
- Ocenia dokonania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i podaje argumenty na poparcie tej oceny.